

loti kaka druga spretnjša moč. — Gradivo je v tej zbirki tako razvrščeno, kakor v „Zabavišču“, in kakor se razvrščuje v obče v pesmaricah za otroška zabavišča drugih narodov. „Dodatek“ ima nekaj iger in dve pesmi, katerih besed ni v Funtkovi knjižici, katerih napevi so pa večinoma že znani v naših zabaviščih. Zbirki na čelu stoji dvanajst pesmic nabožne vsebine, kakor veli izrek: Z Bogom začni vsako delo, da bo dober tek imelo. „Predgovor“, iz katerega smo povzeli te besede, obsega za tako knjižico nenavadno veliko stranij — 38, torej dobro tretjino. S tem ne rečemo, da ni potreben, le ime nam ni všeč. Morda bi se bilo bolje reklo: „Nauk o petju v otroških zabaviščih.“ Največ napevov je napravil gospod urednik sam. Kolikor smo se mogli prepričati, ne bode pri otrocih nikake težave z napevi, ker so lahki. Prav tako je vsebina izbrana dobro, kolikor se je namreč moglo res izbirati. Gospod urednik in pisatelj, kakor tudi družba sta s tem delom vrlo pospešila „zabavanje“ v otroških vrtih. L.

Hrvaška književnost.

Ribe. *Prirodoslovne i kulturne crtice.* Napisao dr. Mišo Kišpatić. Sa sto trideset i osam slika. Nagradjeno iz zaklade grofa Ivana Nep. Draškovića. Zagreb 1893. Str. VIII + 455. Knjižarska cena 3 gld.

Že več let ni Matica Hrv. izdala prirodoslovnega dela, zato je gotovo vsak ud vesel, da je dobil letos v roke zopet knjigo iz prirodoslovne znanosti. Prišle so na vrsto ribe, in prav ta stroka je jako lepa in zanimiva; hkrati je ribištvo jako važno v narodnem gospodarstvu, torej ima knjiga tudi praktično vrednost. Kakor v prejšnjih svojih prirodoslovnih delih, katera je Matica izdala, tako je tudi tukaj pokazal g. pisatelj, da je veščak v svoji stroki. — Ta knjiga je poučna, vendar pa tudi poljudna in bo izvrstno ustrezala ne le strokovnjaku ampak vsakemu omikancu. Pisatelj se je oziral zlasti na praktično stran, kar je hvalevredno; v ta namen je dodal tudi pouk o umetnem vzgajanju rib. Na veliko škodo narodnega gospodarstva je ribištvo po sladkih vodah jako nazadovalo v našem stoletju. Po raznih deželah gledajo, kako bi se temu pomaglo; tudi na Hrvaškem se v novejšem času mnogo dela, da bi se ribištvo zopet povzdignilo. K temu bo mnogo pripomogla brez dvombe tudi ta knjiga. Za lažjo porabo je dodan pregled in kratek opis vseh domačih rib. Primeren je imenik vseh rib, katere se v tej knjigi opisujejo. — Hrvaška imena raznih rib nam kažejo bogastvo hrvaškega jezika, in pa, kako lepo se je že razvila na Hrvaškem prirodoslovna znanost; zaradi nazivala ima ta knjiga še posebno vrednost. Prav dobro je, da je pisatelj dodal še povsod nemško, latinsko in talijansko ime.

Od 3—20 str. govori o vrednosti rib v narodnem gospodarstvu, o ribah kot človeški hrani,

o strupenih ribah, kemičnem sestavu ribjega mesa, potem o razvoju ihtijologije ali riboslovja od najstarejših časov do današnjega dne. Od 21—92 str. govori pisatelj o telesnem ustrojstvu rib in o umetnem vzgajanju (92—116), potem o ribjih sovražnikih (117—128) in o posameznih vrstah rib (129—401).

Ne razumemo, kako more pisatelj, govoreč o „duševnih sposobnostih“ rib, trditi o živalih, da „mislijo“ (str. 49.) in pa o ribjem „razumu“ (str. 52.). Kolikor se spominjamo, pisal je isti pisatelj nekdanj enako tudi o mravljah in čebelah. Je-li to morda na podlagi Darwinove teorije?

Mimogredé izražamo željo, da bi tudi naša Mohorjeva družba sčasoma izdala poljudno knjigo o ribah, kakor sedaj izdaje rastlinstvo; seveda s posebnim ozirom na slovenske dežele. F.

Ilirski glazbenici. *Priloži za poviest hrvatskoga preporoda.* Napisao Fr. Š. Kuhač. Sa osam slika. Nagradjeno iz zaklade Adolfa Veber-Tkalčevića. Zagreb 1893. Str. VII + 285. Cena 1 gld. 20 kr.

Doba ilirskega preporoda je velikanskega pomena v političnem in kulturnem oziru v zgodovini hrvaškega naroda. Ž njo se začinja novo življenje na Hrvaškem. „Narodni jezik, slovstvo, vede, lepe umetnosti — vse je začelo kliti, kakor cvetice pomladi. V resnici je bila ta doba — doba splošnega navdušenja, katero se mlajšemu pokolenju zdi včasih najivno, celo smešno. In vendar je le tako navdušenje moglo odstraniti one silne ovire, ki so bile na poti političnemu in kulturnemu napredku naroda hrvaškega. Vsakdo, ki se je le količkaj zavedal, hotel je biti pisatelj, pesnik, umetnik. Kaj čuda torej, če se med pisatelji in pesniki nahajajo ljudje, ki k temu niso imeli pravega poklica. Tako je pri vsakem narodu, kadar nastopa kako novo pot. Kakor v pesništvu, tako se jih je mnogo poskušalo tudi v narodni glasbi, jeden uspešno, drugi manj srečno. Vendar je tudi to treba vedeti, če hočemo dobiti pravi in popoln pojem o lepi ilirski dōbi.

V hrvaškem slovstvu se je že mnogo pisalo o slovstvenem delovanju v ilirski dōbi, a o glasbi malo in še to raztreseno. Zatorej je ta knjiga jako dragocena za zgodovino ilirske dobe. Slavnoznani in marljivi skladatelj in muzikolog hrvaški, Kuhač, je že l. 1887. opisal življenje in delovanje najznamenitnejšega ilirskega skladatelja, Vatroslava Lisinskega, letos nam pa podaje osemnajst življenjepisov drugih ilirskih skladateljev. Med temi glasbeniki sta tudi dva Slovenca: Ferdo Livadič (Wiesner), za Lisinskim največji skladatelj ilirske dōbe, in pa slavni pesnik „Djulabij“, Stanko Vraz. Prvi se je rodil v Celju na Štajerskem dné 30. velikega travna leta 1798., a umrl je dné 5. prosinca l. 1878. v Samoboru blizu Zagreba. Stanka Vraza smo poznavali doslej kot ljubkega pesnika, duhovitega kritika in gorečega rodoljuba, a na njegove zasluge za na-

rodno glasbo se je malo oziralo. Kuhač je pokazal, kako velike zasluge ima Vraz tudi v tem oziru. Ni bil sicer glasbenik „ex professo“, a storil je več kakor mnogi drugi, katerim je glasba vsakdanje opravilo. Posebno je Vraz poudarjal, kako se mora umetna glasba naslanjati na narodno, da si ohrani domači, slovanski značaj. Mnogi važni podatki v tem delu pričajo, da je pisatelj sestavljal knjigo z velikim trudom, nenavadno marljivostjo, gorečnostjo in lju-

bezniijo do svojega predmeta. Vrednost tej knjigi povzdiguje tudi to, da je pisatelj vestno in natančno označil skladbe posameznih skladateljev; nekatere so postale dandanes že popolnoma narodne. Knjiga je res vredna, da jo priporočamo vsakomur, kogar zanima zgodovina ilirskega preporoda, zlasti razvoj jugoslovanske glasbe. Tudi za nas Slovence se nahaja v njej marsikaka zanimiva drobtinica.

F.

Besede oratoriju Haydnovemu: „Stvarjenje“.

(Sestavil baron van Swieten, slovenski priredil E. Gangl.)

Prvi del.

Uvod

predstavlja kaos.

Štev. 1. Recitativ in zbor.

Rafael.

V začetku ustvaril Bog nebo je in zemljo. Zemlja pusta in prazna bila je, in tema je bila razprostrta nad brezdnom.

Zbor angeljev.

In duh božji se razprostiral je nad vodami. Dejal je Bog: Naj bode svit — in bil je svit.

Uriel.

Bog videl je luč, da je dobra, in ločil je noč od svetlobe.

Štev. 2. Arija z zborom.

Uriel.

Bežale so pred božjim žarom
Noči temotne sive sence —
In bil je prvi dan.
Zmešnjava gré, vsередje vstaja že.
Strmeč duhov peklenskih zlobni roj
V globočine brezdna beží
V brezkončno noč

Zbor.

Obupnost, srd, plahota
Spremljuje njih propast —
Odprè se novi svet
Na božji glas.

Štev. 3. Recitativ.

Rafael.

Ustvaril Bog je svod neba in ločil je vode, katere pod svodom so bile, od vodâ onih, katere nad svodom so bile, in bilo je.

In silni so besneli viharji,
Kot pleve pred vetrom bežali oblaki.
Zrak sekali ognja so bliski,
Strašno bučali so gromi okrog.
Nastal iz vód na glas njegov
Dež vse oživljajoči je,
Pogubonosna je toča,
In lahki kochjati sneg.

Štev. 4. Solo in zbor.

Gabriel.

S strmenjem čudo božje zrè
Nebeščanov veseli zbor,
Glasno iz čistih grl oglašá
Bogú se čast,
Čast drugega se dné.

Zbor.

Glasno iz čistih grl oglašá
Bogú se čast,
Čast drugega se dné.

Štev. 5. Recitativ.

Rafael.

Dejal je Bog: Nabéri voda vsa pod nebom se skupaj samó na jeden kraj in prikaži se suhi svet, in bilo je. Imenoval je suhi svet zemljo, zbirališče vodé je klical morjé — videl je, da je dobro.

Štev. 6. Arija.

Rafael.

Glasno v šumečih valovih
Nemirno giblje se morjé,
Skale in griči kažó se,
Iz vode stopa vrh gorá.

Na daleč steza se raván,
In veletok po nji se vije,
Tiho žuboreči pa
Namaka dol potok mirán.